

دفاع مقدس و قدرت نرم

با مقدمه: دکتر اصغر افتخاری

تحقیق و تألیف: محمد جانی پور

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق علیه السلام

دفاع مقدس و قدرت نرم ■ تألیف و تحقیق: محمد جانی‌پور ■ با مقدمه: دکتر اصغر افتخاری
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ برای آثار ادبی: نادر احمدی ■ چاپ اول: ۱۳۹۰ ■ قیمت: ۶۵۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: زلال کوثر ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۱۳۸-۵
همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرنوشت‌نامه: جانی‌پور، محمد، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور: دفاع مقدس و قدرت نرم / تحقیق و تألیف محمد جانی‌پور.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۲۲۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۱۳۸-۵
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: قدرت (علوم اجتماعی) -- ایران
موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ -- شهیدان -- وصیت‌نامه‌ها
موضوع: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷
شماره افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
ردمبندی کنگره: ۱۳۹۰/۴۵۷ ج ۳۲/ JC
رده بندی دیویی: ۳۰۹۵۵/۳۰۳
شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۴۸۱۱۰

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۱۳
مقدمه: کاربرد قدرت نرم؛ تحلیلی بر ظرفیت‌های راهبردی دفاع مقدس.....	۱۵
/ دکتر اصغر افتخاری	
فصل ۱. چارچوب نظری.....	۲۹
کلیات.....	۲۹
۱-۱. چیستی قدرت.....	۳۰
۱-۱-۱. قدرت به مثابه کارگزاری.....	۳۱
۱-۱-۲. قدرت به عنوان رابطه اجتماعی.....	۳۱
۱-۱-۳. قدرت در چارچوب سازمان.....	۳۱
۱-۲. انواع قدرت.....	۳۲
۱-۳. مفهوم قدرت نرم.....	۳۴
۱-۴. اهمیت قدرت نرم.....	۳۷
۱-۵. منابع قدرت نرم.....	۳۹
۱-۵-۱. فرهنگ.....	۳۹
۱-۵-۲. سیاست.....	۴۱
۱-۵-۳. اقتصاد.....	۴۲
۱-۶. آسیب‌های قدرت نرم.....	۴۵
۱-۶-۱. عدم تعامل در جامعه.....	۴۵

۱۳۵.....	۱-۳-۱-۴. طبقه بندی بر مبنای روش های کمی - کیفی
۱۳۸.....	۱-۳-۱-۴. طبقه بندی بر مبنای نظریه یانسن
۱۳۹.....	۱-۳-۱-۴. طبقه بندی بر مبنای نظریه چوبینه
۱۴۰.....	۱-۳-۵. فنون تحلیل محتوا
۱۴۲.....	۲-۳. فرایند انجام پژوهش
۱۴۳.....	۱-۲-۳. انتخاب موضوع و محدود ساختن آن
۱۴۴.....	۲-۲-۳. انتخاب روش و فن تحلیل محتوا
۱۴۶.....	۳-۲-۲. انتخاب جامعه آماری
۱۴۹.....	۴-۲-۳. تحلیل فراز
۱۵۰.....	۵-۲-۳. استخراج قالب های بیانی
۱۵۶.....	۶-۲-۳. تحلیل مضمونی
۱۵۸.....	۷-۲-۳. کدگذاری
۱۶۱.....	۸-۲-۳. دسته بندی مضامین
۱۶۲.....	۹-۲-۳. مفهوم سازی
۱۶۳.....	۱۰-۲-۳. مقوله بندی و مدل سازی
۱۶۴.....	جمع بندی
۱۶۶.....	پی نوشت ها
۱۶۹.....	فصل ۴. تحلیل محتوا
۱۶۹.....	کلیات
۱۷۰.....	۱-۴. قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران در کلام شهدا
۱۷۳.....	۲-۴. ابعاد فرهنگی قدرت نرم انقلاب اسلامی در کلام شهدا
۱۷۷.....	۱-۲-۴. تأکید بر باورهای دینی و ایمان محوری
۱۸۳.....	۲-۲-۴. تأکید بر جهاد و مجاهدت رزمندگان انقلابی
۱۸۶.....	۱-۲-۲-۴. انتخاب آگاهانه و آزادانه شهادت
۱۸۷.....	۲-۲-۲-۴. تعریف شهدا از شهادت
۱۸۹.....	۳-۲-۲-۴. اشتیاق برای جهاد و شهادت

۱۸۹.....	۴-۲-۲-۴. هدف و انگیزه از جهاد.....
۱۹۳.....	۴-۲-۲-۵. ارزش و اهمیت جهاد و شهادت.....
۱۹۵.....	۴-۲-۲-۶. توصیف فضای معنوی جبهه ها.....
۱۹۷.....	۴-۲-۲-۷. دعوت به جهاد و حضور در جبهه ها.....
۲۰۰.....	۴-۲-۳. تأکید بر عزت مداری و الگوگیری از قیام عاشورا.....
۲۰۷.....	۴-۲-۴. تأکید بر توسعه علمی کشور.....
۲۱۲.....	۴-۲-۵. تأکید بر اصلاحات فرهنگی.....
۲۱۲.....	۴-۲-۵-۱. تعالی فرهنگ والای اسلامی.....
۲۱۳.....	۴-۲-۵-۲. تعالی فرهنگ انقلاب اسلامی.....
۲۱۴.....	۴-۲-۵-۳. تعالی اخلاق فردی.....
۲۱۶.....	۴-۲-۵-۴. تعالی اخلاق اجتماعی.....
۲۱۹.....	۴-۲-۶. تأکید بر حفظ انقلاب و پرچم داری انقلاب اسلامی.....
۲۲۷.....	۴-۳. ابعاد سیاسی قدرت نرم انقلاب اسلامی در کلام شهدا.....
۲۲۹.....	۴-۳-۱. تأکید بر ولایت مداری و رهبری.....
۲۳۱.....	۴-۳-۱-۱. تجلیل از پیامبر اکرم (ص).....
۲۳۱.....	۴-۳-۱-۲. تجلیل از اهل بیت (ع).....
۲۳۲.....	۴-۳-۱-۳. تجلیل از روحانیت و ولی فقیه.....
۲۳۵.....	۴-۳-۱-۴. تجلیل از امام خمینی (ره).....
۲۳۷.....	۴-۳-۱-۵. تأکید بر نقش هدایتگر رهبری.....
۲۳۸.....	۴-۳-۱-۶. لزوم مبارزه با دشمنان ولایت.....
۲۳۹.....	۴-۳-۱-۷. لزوم بیعت با رهبری.....
۲۴۵.....	۴-۳-۲. تأکید بر وحدت و اعتماد ملی.....
۲۵۲.....	۴-۳-۳. تأکید بر احیای هویت جهان اسلام.....
۲۶۳.....	۴-۴. ابعاد اقتصادی قدرت نرم انقلاب اسلامی در کلام شهدا.....
۲۶۵.....	۴-۴-۱. تأکید بر توسعه اقتصاد اسلامی.....
۲۶۹.....	پی‌نوشت‌ها.....

فصل ۵. نثر کبری	۲۷۳
۱-۵. مفهوم قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران	۲۷۴
۲-۵. قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران در کلام شهدای دانشگاه امام صادق (ع)	۲۸۰
۳-۵. ابعاد فرهنگی قدرت نرم	۲۸۱
۴-۵. ابعاد سیاسی قدرت نرم	۲۸۳
۵-۲. ابعاد اقتصادی قدرت نرم	۲۸۵
پیش‌نوشت‌ها	۲۸۸
فصل ۶. ضمیمه	۲۸۹
منابع و مآخذ	۲۹۹
نمایه	۳۰۷

فهرست جداول

جدول ۱: اسامی شهیدان جامعه آماری تحقیق	۱۴۸
جدول ۲: نمونه جدول تحلیل جملات شهدا	۱۶۱
جدول ۳: مؤلفه‌های تأکید بر باورهای دینی و ایمان محوری	۱۸۰
جدول ۴: مؤلفه‌های تأکید بر جهاد و مجاهدت رزمندگان انقلابی	۱۸۴
جدول ۵: مؤلفه‌های تأکید بر عزت‌مداری و الگوگیری از پیام عاشورا	۲۰۱
جدول ۶: مؤلفه‌های تأکید بر توسعه علمی	۲۰۸
جدول ۷: مؤلفه‌های تأکید بر حفظ انقلاب و پرچم داری انقلاب اسلامی	۲۲۱
جدول ۸: تحلیل محتوای وصیت نامه شهید محمود کرمی	۲۸۹
جدول ۹: تحلیل محتوای وصیت نامه شهید جواد غفارزاده	۲۹۳

فهرست نمودارها

- نمودار ۱: تأکید بر باورهای دینی و ایمان محوری در وصایای شهدا..... ۱۸۳
- نمودار ۲: تأکید بر جهاد و مجاهدت رزمندگان انقلابی در وصایای شهدا..... ۲۰۰
- نمودار ۳: تأکید بر عزت مداری و الگوگیری از قیام عاشورا در وصایای شهدا..... ۲۰۶
- نمودار ۴: تأکید بر توسعه علمی کشور در وصایای شهدا..... ۲۱۱
- نمودار ۵: تأکید بر اصلاحات فرهنگی در وصایای شهدا..... ۲۱۸
- نمودار ۶: ضرب فراوانی نوع اصلاحات فرهنگی در وصایای شهدا..... ۲۱۹
- نمودار ۷: تأکید بر حفظ انقلاب و پرچم داری انقلاب فرهنگی جهتی در وصایای شهدا..... ۲۲۷
- نمودار ۸: تأکید بر ولایت مداری و رهبری در وصایای شهدا..... ۲۴۴
- نمودار ۹: میزان فراوانی مؤلفه‌های تأکید بر ولایت مداری و رهبری..... ۲۴۵
- نمودار ۱۰: نمودار فراوانی مقولات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی قدرت نرم..... ۲۸۱
- نمودار ۱۱: نمودار فراوانی مقولات فرهنگی قدرت نرم..... ۲۸۲
- نمودار ۱۲: نمودار فراوانی مقولات سیاسی قدرت نرم..... ۲۸۳
- نمودار ۱۳: نمودار فراوانی مؤلفه‌های بعد سیاسی قدرت نرم..... ۲۸۵
- نمودار ۱۴: مدل نهایی قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران و منظر شهدای دانشگاه امام صادق(ع)..... ۲۸۷

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن مجید، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

مطالعه نظریه قدرت نرم، اگر چه از حیث فلسفی و شناختی امری ضروری و جذاب می‌نماید؛ اما نباید این نکته را از نظر دور داشت که «قدرت نرم» صرفاً یک نظریه تحلیلی برای شناخت نیست، بلکه دارای ارزش عملیاتی می‌باشد. معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام با عنایت به ضرورت پژوهش همه جانبه در این زمینه، از سال ۱۳۸۷ طرح مطالعاتی قدرت نرم را که شامل بخش‌های مهمی چون شناخت قدرت نرم، نقد و ارزیابی نظریه‌های غربی، و تولید نظریه اسلامی و ایرانی قدرت نرم می‌شود، تعریف و اجرا نمود.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام امیدوار است نتایج حاصل آمده از این پروژه که به بیش از ۳۰ عنوان اثر بالغ می‌شود، مورد توجه علاقمندان قرار گرفته و از این طریق گفتمان تازه‌ای در مطالعات قدرت نرم در ایران شکل بگیرد.

ناشر ضمن استقبال از نظرات اصلاحی و تکمیلی، آمادگی خود را برای دریافت و نشر سایر متون مرتبط - بویژه با تأکید بر رویکردهای اسلامی - ایرانی و توجه به مسایل خاورمیانه و ایران اعلام می‌دارد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام

مقدمه

کاربرد قدرت نرم: تحلیلی بر ظرفیت‌های راهبردی دفاع مقدس

دکتر اصغر افتخاری

کلیات

طرح نظریه قدرت نرم واکنش‌های مختلفی در جامعه علمی و تحقیقاتی در پی داشته است که در یک برآورد علمی می‌توان آنها را عموماً موید نظریه‌ی اصلی ارایه شده، ارزیابی نمود. بدین معنا که تلقی اولیه مبتنی بر تشریح و اصلاح ایده ارایه شده و همچنین ضرورت بهره‌برداری از این نظریه در سطح نظری و کاربردی بوده است. به همین دلیل می‌باشد که شاهد ظهور طیف متنوعی از مفاهیم مرتبط - همچون امنیت نرم، راهبرد نرم، تهدید نرم، و ... - هستیم که هر یک به نوعی متاثر از شاخص نرم‌افزارانه بیان شده توسط «جوزف نای» است. این در حالی است منطق گفتمان اسلامی معمولاً از پذیرش تمام عیار مبادی فلسفی مفاهیم و نظریه‌های برآمده از گفتمان عرفی‌گرا سر باز زده و بنا به ماهیت و توان راهبردی‌اش، خود تولید کننده معنا، مفهوم و نظریه‌های بومی می‌باشد [۱]. در بحث از قدرت نرم نیز همین ملاحظه وجود دارد. بدین معنا که «فلسفه قدرت نرم» در چارچوب گفتمان

اسلامی نقد، معنا و مفهومی متعالی تر می یابد که با شرایط و مقتضیات جوامع اسلامی به مراتب منطبق تر و در نتیجه کارآمدتر است.

طرح این تلقی از قدرت نرم که در آثار مختلف بیان، تحلیل و برجسته شده است (نک. افتخاری ۱۳۸۹ - الف: ۷۰-۷۵؛ افتخاری ۱۳۸۹ - ب: ۵۶-۲۲)؛ پرسشی کاربردی را در پی داشته و آن هم این که: آیا در صورت پذیرش این نظریه جدید از «قدرت نرم» می توان برای آن مصداق تاریخی ای از ظهور قدرت نرم و یا نحوه کاریست آن ارایه نمود؟ یا به عبارت دیگر، آیا نظریه اسلامی قدرت نرم، صرفاً مقوله ای انتزاعی به شمار می آید یا می توان برای آن مصداق کاربردی سراغ گرفت؟

در نوشتار حاضر نگارنده، ضمن مروری اجمالی بر نظریه ی اسلامی قدرت نرم، بر این ایده تاکید دارد که «نظریه اسلامی قدرت نرم»، افزون بر مبادی فلسفی و ابعاد انتزاعی ای که دارد؛ کاملاً «عینی» بوده و در معادلات روزمره قدرت جوامع اسلامی حضور دارد. به تعبیر دیگر این نظریه شأن «عینی» و «ارزش راهبردی» دارد و لذا نباید آن را صرفاً انتزاعی و منحصر به اعتقادات قلبی دانست. مصداق بارز تاریخی این نظریه، دوران هشت سال دفاع مقدس است که در دوران معاصر به بهترین وجهی و جوه سلبی و ایجابی مدعای نگارنده را تایید می نماید. البته از طریق تحلیل سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، امیر مؤمنان علی علیه السلام و سایر ائمه معصومین علیهم السلام و سایر رهبران صدیق ایشان در طول تاریخ، می توان این موضوع را به شکل مبسوطی تحلیل و تشریح نمود؛ که در اثر حاضر به اقتضای موضوع و حوزه بحث، فقط دوران دفاع مقدس مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. بنیاد نظری

با مراجعه به متون فلسفی در موضوع «قدرت نرم» مشخص می شود که معیار «نرم افزارگرایی» در گفتمان عرفی گرا معمولاً ناظر بر یکی (یا ترکیبی) از دو مورد زیر است (نک. افتخاری ۱۳۸۷ - الف: ۱۲-۸؛ افتخاری ۱۳۸۹ - ج: ۲۸-۱۵):

الف. معیار ابزار که بر تفکیک ابزارهای خشونت آمیز از ابزارهای عاری از خشونت، استوار است.
ب. معیار هدف که بر تفکیک اهداف عینی و محسوس از اهداف ذهنی، استوار است.

این در حالی است که در گفتمان اسلامی، بیش از «هدف» و «ابزار»، مقوله «ماهیت» مدنظر است و این که ماهیت قدرت از حیث هنجاری چگونه هست. بر این اساس «قدرت نرم» به قدرت برآمده از «اعتقاد» و «ایمان» به امر متعالی اشاره دارد که از درون شبکه روابط هنجاری تولید می شود. حال آن که قدرت سخت برآمده از شبکه ارتباط با امور «عینی» (مقولاتی چون منابع اقتصادی، نظامی، علمی و ...) می باشد. قدرت سخت در این تلقی با چند ملاحظه راهبردی شناسانده می شود (نک. افتخاری ۱۳۸۹ - ج: ۲۸-۱۸):

الف. آن که «قدرت سخت» دارای انواع و گونه های مختلفی است که می تواند مستند به منبع آن، عناوینی چون قدرت نظامی، قدرت اقتصادی، قدرت علمی و ... بگیرد.

ب. «قدرت سخت» هم از حیث حضور هنجارها، خشی نبوده و به نوعی مقوله ای هنجاری ارزیابی می شود؛ با این تفاوت که مرجع این هنجارها غیر الوهی و ناظر بر اعتبارات دنیوی است. بنابراین صرف هنجاری

بودن یک پدیده دلالت بر «نرم بودن» آن ندارد؛ چرا که از این حیث همه مقولات - مطابق فلسفه های علم نوین - هنجاری هستند و امر غیر هنجاری اصولاً وجود خارجی ندارد [۲].

ج. قدرت سخت در این گفتمان دارای اصالت وجودی نبوده و پیوسته تابع قدرت نرم است. بدین معنا که «نرم‌افزارگرایی» اصالت و واقعیت دارد و ظواهر و محسوسات ظاهری قدرت، همه تبعی و در حکم تجلیات قدرت نرم به شمار می‌آیند (نک. افتخاری ۱۳۸۳: ۶۳-۵۳). بنابراین در گفتمان اسلامی قدرت به دو گونه سخت و نرم (در کنار و هم عرض هم) تقسیم نمی‌شود. بلکه قدرت اصولاً و انحصاراً «نرم» است؛ و دارای تجلیات مختلفی است که «قدرت‌های سخت» از جمله تجلیات آن به شمار می‌آیند [۳].

تصویر اجمالی بیان شده از نظریه قدرت نرم در اسلام - که پیش از این به تفصیل بیان و تشریح شده است (نک. افتخاری ۱۳۹۰ - الف: ۳۱-۱۰) - نزد پاره‌ای از تحلیل‌گران این سوال را ایجاد نموده که: آیا می‌توان برای چنین نظریه‌ای از قدرت، مصداقی تاریخی ارائه نمود؛ یا این که صرفاً در ذهن و از باب اعتقاد باید آن را پذیرفت؟ پاسخ نگارنده - در حد نوشتار حاضر - آن است که: دوران دفاع مقدس عرصه تاریخی ظهور این نظریه از قدرت نرم به شمار می‌آید. اهمیت این دوره در درک عینی آن از سوی نسل حاضر می‌باشد و این که در اوج حاکمیت عرفی‌گرایی، شاهد خورشید قدرت نرم اسلامی می‌باشیم. از سوی دیگر این تجربه در عصر حاضر حضور و استمرار داد و از این حیث آن را نمی‌توان به «گذشته» متعلق دانست که صرفاً در میان «برگه‌های کتب تاریخ» حضور داشته است. به عبارت دیگر هنوز هستند افرادی که با این قدرت همراه بوده‌اند و آن را از نزدیک لمس

نموده و یا به کار گرفته اند. بنابراین می توان تجارب آنها را بدون واسطه دریافت و تحلیل نمود.

۲. تحلیل

ظهور قدرت نرم اسلامی در جریان دفاع مقدس را می توان در سطوح مختلف نظری، عملی و راهبردی تحلیل نمود. آنچه در اینجا می آید متناسب با سوال مطرح شده، ناظر بر سطح عملیاتی آن است که موارد زیر شامل را می شود:

۱-۲. قدرت نرم و صیانت

مطابق برآوردهای صورت گرفته از سوی قدرت های معارض، نظام جمهوری اسلامی ایران بنا به دلایلی چون نبود نیروهای رزمی حرفه ای، عدم توازن در سطح سلاح های راهبردی، تحریم های فراگیر بر ضد جمهوری اسلامی ایران و بالعکس حمایت جهانی از رژیم بعثی و وضعیت نابسامان ناشی از عملکرد گروه های مخالف در داخل ایران، حداکثر بیش از ۲ روز امکان ایستادگی در برابر نیروهای متجاوز را نداشت. به عبارت دیگر برآوردها حکایت از وجود عدم تعادلی شدید به نفع نیروهای متجاوز داشت؛ و همین امر صدام حسین و حامیانش را نسبت به حمله تهاجم و تایید نمود. این در حالی است که در عرصه عملی شاهد آن هستیم که دفاع مقدس به مدت ۸ سال استمرار یافت و جمهوری اسلامی ایران، نه تنها از بین نرفت، بلکه نیروهای ایران توانستند رژیم بعثی و حامیانش را از هدف ساقط نمودن نظام اسلامی منصرف سازند. قدرتی که منجر به «صیانت از نظام اسلامی» شد، برآمده از قدرت نرم اسلام بود که در محاسبات راهبردی دشمنان اصلاً به محاسبه نیامده بود (نک. افتخاری و شعبانی ۱۳۸۹: ۲۵-۱۹).

۲-۲. قدرت نرم و ارتقاء

از جمله ویژگی های برجسته «قدرت نرم اسلامی»، زمینه سازی برای ارتقاء و تعالی عامل آن است. به عبارت دیگر، این قدرت نه تنها به صورت مستقیم در معادلات سیاسی - اجتماعی تاثیر می گذارد؛ بلکه به نحو غیر مستقیم زمینه تحول و پیشرفت بازیگر را - به صورت توأمان - هم فراهم می سازد. با رجوع به سازمان انسانی دوران دفاع مقدس مشاهده می شود که بدنه اصلی مقاومت اسلامی را جوانان و نوجوانانی تشکیل می دادند که متوسط سنی (تا ۱۸ ساله) داشته اند. بسیاری از نیروهای موثر و جریان ساز در دفاع مقدس - که حماسه های بزرگ رزمی و پیروزی های بزرگ را رقم زده اند - در رتبه سنی (متوسط) ۱۸ و ۲۰ سال بوده اند. معنای این سخن آن است که: دفاع مقدس به رشد و ارتقای نیروی انسانی کشور - و به ویژه جوانان - کمک نموده است. به عبارت دیگر دفاع مقدس، بلوغ فکری - اعتقادی را در پی داشته که در سایر نظام های سیاسی برای تحصیل بخشی اندک از این بلوغ و مهارت، هزینه های بسیار می شود. دفاع مقدس به واسطه بنیان های اعتقادی و اتصالش به کانون توحید، پتان رشد و ارتقایی را بیار آورد که مشابه آن را با هیچ اقدام متعارفی نمی توان سازمان دهی و تحصیل نمود. به همین خاطر است که کارهای بزرگ دفاع مقدس توسط مردان و زنانی که به ظاهر عادی و معمولی به نظر می رسیدند؛ به انجام رسید و این نه به واسطه قدرت سخت بازیگران بلکه متاثر از قابلیت های تولید شده از ناحیه قدرت نرم اسلام بود [۴].

۲-۳. قدرت نرم و عزت

در حالی که عمده قدرت های بزرگ در نظام بین الملل در پی آن هستند تا از طریق اقدامات نظامی، پروتکل های حقوقی، برنامه های اقتصادی و یا

طرح های تبلیغاتی برای خود «جایگاهی در خور و متمایز» در سلسله مراتب قدرت ایجاد نمایند - جایگاهی که به واسطه عظمت و بزرگی اش مایه خضوع و خشوع دیگران در برابر ایشان شود - اما شاهد آن هستیم که این موقعیت های اعتباری مورد چالش های جدی قرار گرفته و افول نابهنگام این قدرت ها را در پی داشته است (نک. افتخاری ۱۳۹۰ - ب: ۳۰-۱۵). مکتب اسلام با طرح اصل «عزت الهی»، راه تازه ای را فراسوی بازیگران مسلمانان نهاده است. بر این اساس قدرت نرم اسلام، به بازیگر «عزت» می دهد و بدین ترتیب راه را بر اعتراض فاسد معارضان سد می نماید. دفاع مقدس عرصه بارز تجلی این بُعد از قدرت نرم اسلام بود. عزت پدید آمده برای ملت ایران به واسطه ایستادگی در برابر متجاوزان، چنان چشمگیر و آشکار است که حتی با گذشت بیش از دو دهه از اتمام جنگ تحمیلی، شاهد احتیاط دیگر بازیگران در مواجهه با ایران در سطح منطقه ای و بین المللی هستیم. این که هم اکنون شاهد نقش آفرینی جمهوری اسلامی ایران در سطوح مختلف منطقه ای و بین المللی هستیم، در قیاس با طرح های براندازانه ای که عمر جمهوری اسلامی ایران را به یک یا دو سال محدود می کردند؛ حکایت از عزتی بی بدیل دارد. اهمیت این موضوع تا بدانجاست که اعتراف دشمنان را نسبت به ضرورت توجه به نقش جمهوری ایران در معادلات منطقه ای و بین المللی در پی داشته است. چنین توجیهی حکایت از تحقق اراده الهی دارد و این که: هر کس با منبع توحیدی موکد قدرت نرم اسلام مرتبط گردد، لاجرم عزت می یابد.

۴-۲. قدرت نرم و سرمایه اجتماعی

اگر چه عمده تحلیل گران ریشه های مولفه های قدرت نرم را در سرمایه اجتماعی جستجو می نمایند و از این منظر به رابطه سرمایه اجتماعی و

این اساس اصول فرهنگ اسلامی مبنای تحلیل قدرت، امنیت، راهبرد و یا ... قرار می گیرند (جهت مطالعه در این زمینه نگاه کنید به: افتخاری ۱۳۸۹ - هـ: ۴۲-۳۸)

[۵]. با توجه به اهمیت بنیادین این ایده، نگارنده مبتنی بر اصول راهبردی مندرج در قرآن کریم، نظریه «دفاع الهی» را استنباط و ارایه نموده است که جامع اصول توحیدی و تلاش های راهبردی در مقام امنیت سازی است. در خصوص ابعاد داخلی این نظریه نگاه کنید به: افتخاری ۱۳۸۹ - ز: ۳۶-۱۳؛ در خصوص ابعاد خارجی آن نیز نگاه کنید به: افتخاری ۱۳۸۹ - و: ۲۸۷-۳۳۶.

منابع مرتبط برای مطالعه بیشتر (به قلم نویسنده):

- افتخاری، اصغر و قدیر نصری (۱۳۸۳) روش و نظریه در امنیت پژوهی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۴) مصلحت و سیاست: رویکردی اسلامی. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۷ - الف) «چهره های قدرت: گذار از سخت افزارگرایی به نرم افزارگرایی»، در: جوزف نای، قدرت نرم: ابزارهای موفقیت در سیاست بین الملل. سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، صص ۲۶-۷.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۷ - ب) «ارزش و پژوهش: مبادی معرفتی و روش تحقیق»، در: اصغر افتخاری و همکاران، ارزش و دانش: مقدمه ای بر دانشگاه اسلامی. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۸) «شناخت دین: بهره های روش شناسانه قرآن کریم در حوزه علم»، در: علی اکبر علیخانی و همکاران، روش شناسی در مطالعات سیاسی اسلام. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، صص ۱۱۰-۶۷.
- افتخاری، اصغر و ناصر شعبانی (۱۳۸۹) قدرت نرم و نیرو نامتعارف. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - الف) «برتری قدرت نرم: بازخوانی نظریه ی جهاد در قرآن کریم»، در: حمید حلمی زاده، قدرت نرم و امنیت نرم. مشهد: شیروانی، تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، صص ۷۰-۴۵.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - ب) «بازخوانی امنیتی سرمایه اجتماعی»، در: اصغر افتخاری و همکاران، قدرت نرم و سرمایه اجتماعی. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، صص ۳۳۴-۳۱۱.

- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - ج) اصول و مبانی تهدیدشناسی در حوزه داخلی. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع).
 - افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - د) «قدرت بدون خشونت»، در: جین شارب، قدرت نرم و عدم خشونت. سید رضا مرزانی، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، صص ۱۳-۲۸.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - هـ) «جنگ نرم: رویکردی فرهنگی»، در: میشل سی. ویلیامز، جنگ نرم فرهنگی. مهدی ذوالفقاری، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، صص ۴۶-۱۵.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - و) «صلح و امنیت بین الملل: رویکردی اسلامی». در: حسین پوراحمدی (به اهتمام)، اسلام و روابط بین الملل. تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، صص ۲۸۷-۳۳۷.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹ - ز) «جامعه، دولت و سرمایه اجتماعی»، در: محسن ردادی، منابع قدرت نرم: سرمایه اجتماعی و اسلام. تهران: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، صص ۱۳-۳۶.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۰ - الف) «سخت افزارگرایی نوین»، در: جاناتان استیل، قدرت نرم در برابر قدرت سخت. محمدحسین هراسی، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، صص ۲۰-۹.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۰ - ب) «نظام رتبه‌بندی قدرت‌ها و رویکردی اسلامی - ایرانی»، در: میتگ جنینگ لی، قدرت نرم چین. عسگر قهرمان پور بناب، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، صص ۳۰-۱۵.